

Гапон В. В.

кандидат педагогічних наук, начальник відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, v.gapon@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Барабаш О. А.

заступник начальника відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, o.barabash@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2545-0369>

Читаєва К. Г.

завідувач сектору фінансово-економічної звітності відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, k.chitaeva@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0688-8269>

ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ У СФЕРІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проведено порівняльний аналіз фінансового забезпечення закладів фахової передвищої освіти (ЗФПВО), що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України (МОН), в умовах збройної агресії рф. Задля досягнення мети дослідження вивчено, систематизовано та узагальнено (на рівні ЗФПВО, регіону й загалом по системі МОН) дані фінансово-економічної звітності, які щоквартально надходять для опрацювання до Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики». Наведено структуру державних коштів за бюджетною програмою «Підготовка кадрів закладами фахової передвищої освіти». У процесі дослідження застосовано, зокрема, методи системного узагальнення даних, статистичного та порівняльного аналізу, графічний і табличний методи. Проаналізовано в регіональному розрізі основні показники, а саме: кількість ЗФПВО, чисельність здобувачів освіти; середньорічний приведений контингент студентів; кількість ставок педагогічних і науково-педагогічних працівників, адміністративно-обслуговуючого, учбово-допоміжного та іншого персоналу; видатки на оплату праці працівників; видатки на стипендії. Виконано розрахунок середньої місячної заробітної плати педагогічних і непедагогічних працівників, середньорічної вартості підготовки одного здобувача фахової передвищої освіти. Доведено, що в умовах недостатнього фінансування з державного бюджету необхідно залучати кошти за рахунок інших джерел з обов'язковим дотриманням принципів прозорості й ефективності їх використання. При цьому акцент зроблено на розробленні комплексної системи оптимізації витрат загального та спеціального фондів для забезпечення якісної підготовки фахівців у сфері фахової передвищої освіти.

Ключові слова: фахова передвища освіта, педагогічні та науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти, середньорічний приведений контингент студентів, фінансове забезпечення, вартість підготовки фахівців, середня заробітна плата.

JEL classification: H41, H52, I22, I28, J30, R11.

DOI: 10.32987/2617-8532-2024-1-5-22.

Фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток певної освітньої кваліфікації, яка підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, що вимагає застосування положень і методів відповідних наук, відповідальність за результати своєї діяльності та здійснення контролю інших осіб [1; 2].

Прийнятий у 2019 р. Закон України «Про фахову передвищу освіту» встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи фахової передвищої освіти, створює умови для поєднання освіти з виробництвом із метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави [2]. Підготовка фахових молодших бакалаврів, перший набір яких відбувся у 2020 р., здійснюється відповідно до галузей знань і спеціальностей, за якими проводиться підготовка також фахівців із вищою освітою.

Основними джерелами фінансування закладів фахової передвищої освіти (ЗФПВО) є: прямі кошти з державного бюджету, трансфери з державного бюджету місцевим бюджетам на здобуття повної загальної середньої освіти (освітня субвенція на оплату праці педагогічних працівників); кошти субвенції на надання державної підтримки осіб з особливими освітніми потребами на проведення (надання) корекційно-розвиткових занять (послуг) і на придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку; субвенція на облаштування безпечних умов перебування студентів у закладах освіти; на підвищення кваліфікації та перепід-

готовку науково-педагогічного персоналу тощо.

Різні аспекти проблеми фінансування у сфері освіти висвітлено в працях В. Андрущенка, В. Базилевича, Л. Безтелесної, Т. Боголіб, Ю. Вітренка, А. Гончаренка, І. Гриценка, Б. Данилишина, Е. Лібанової, Л. Лондар, В. Лугового, С. Сисюк, Н. Стеблюк, Г. Терещенко, О. Тимошенка, О. Тоцької, Н. Хорунжак, О. Чумак, Л. Юрчишеної та ін. Наукові дослідження вказаних учених присвячено теоретико-методологічним і практичним принципам і механізмам фінансового забезпечення, пошуку альтернативних джерел фінансування закладів освіти, фінансовому менеджменту, фінансуванню освітніх інновацій та наукових досліджень, вартості надання освітніх послуг тощо.

Зокрема, у монографії О. Тоцької досліджено теоретичні й концептуально-методологічні засади управління розвитком вищої освіти України, проаналізовано та запропоновано моделі фінансово-інвестиційного забезпечення, розглянуто європейський досвід оплати праці у сфері вищої освіти. Дослідниця наголошує, що інвестиції в освіту й науку країни є запорукою та джерелом її економічного розвитку, потужним фактором і стимулом зростання. Тому моделювання фінансово-інвестиційного забезпечення розвитку вищої освіти проведено за такими напрямками: побудова прогностичних моделей державного бюджетного фінансування та заробітної плати освітян, моделювання стану казначейських рахунків закладів вищої освіти (ЗВО), прогнозування інвестицій в освіту [3].

Л. Юрчишена в статті [4] досліджує теоретичні питання моделі фі-

нансування ЗВО, наводить оцінку результатів запровадження формульного розподілу видатків державного бюджету на підготовку здобувачів вищої освіти. На думку автора, перевагами використання формульної моделі фінансування є: реалізація освітньої політики держави, стратегічне позиціонування університетів, застосування інноваційних підходів до управління, провадження освітньої й наукової діяльності, покращення якісних показників. Проте ця модель має й певні недоліки, а саме залежність від контингенту здобувачів вищої освіти, які навчаються за державним замовленням, обмеженість ресурсів (матеріальних, людських, фінансових тощо) для досягнення показників ефективності.

Г. Терещенко й Л. Лондар досліджували фінансово-економічну діяльність ЗВО в аспекті джерел формування та напрямів використання коштів спеціального фонду [5]. Науковці наголошують, що переважна більшість ЗВО не повною мірою використовують усі можливі згідно з вітчизняним законодавством механізми залучення додаткових фінансових ресурсів; на поточні потреби витрачаються майже всі зароблені впродовж року кошти; інвестування в розвиток науково-дослідної діяльності практично відсутнє. Автори дійшли висновку про необхідність посилення підприємницької активності українських ЗВО, яка має бути спрямована на розбудову моделей «підприємницького університету» та «академічного капіталізму».

Л. Ловінська доводить необхідність проведення розрахунків для обґрунтування бюджетного фінансування [6]. Вона наголошує, що в

умовах нестабільного бюджетного фінансування зростає потреба в проведенні аналізу витрат і порівнянні показників надання освітніх послуг. Тому як один із напрямів удосконалення механізму фінансування освіти нею пропонується створення методичного забезпечення обчислення вартості здобуття кожного рівня освіти. Водночас упровадження європейських принципів бюджетної консолідації та міжнародних стандартів і принципів надання освітніх послуг потребує комплексного підходу та має передбачати вдосконалення процесів бюджетування й обліку витрат на підготовку здобувачів вищої освіти.

Наукова праця С. Сисюк і Н. Хорунжак [7] присвячена дослідженню специфіки фінансування ЗФПВО, які не перебувають у структурі ЗВО. Автори роблять акцент на запровадженні національних стандартів обліку й плану рахунків для державного сектора, децентралізації та інших трансформаційних процесах, що істотно впливають як на систему фінансування, так і на організацію та методiku бухгалтерського обліку. Застосування програмно-цільового методу забезпечує правильний і обґрунтований розподіл бюджетних коштів, показує взаємозалежність між коштами та результатом виконання пріоритетних завдань, дає можливість ефективніше використовувати наявні фінансові ресурси, зміцнювати матеріальну, організаційну й фінансову самостійність. Серед результативних показників оцінювання ефективності бюджетної програми у сфері фахової передвищої освіти дослідниками виокремлено такі: кількість штатних одиниць педагогічного й науково-

педагогічного персоналу; кількість підготовлених молодших бакалаврів; кількість студентів на одного викладача, вартість підготовки одного студента; показники підвищення якості підготовки фахівців порівняно з минулим навчальним роком та ін.

Н. Починок, І. Бенько, С. Сисюк [8] до основних ознак, що характеризують державні ЗФПВО як фахові коледжі у структурі ЗВО, відносять: форму власності (державна); форму існування (фаховий коледж у структурі ЗВО, відокремлений структурний підрозділ); статус (бюджетна установа, філія); характер господарської діяльності (некомерційний); вид економічної діяльності (освіта); принцип отримання бюджетного фінансування (кошторисний). Науковці зазначають, що проблематика обліку фінансового забезпечення є перспективним напрямом наукових пошуків: її дослідження сприятиме вдосконаленню системи фінансування освітніх закладів, посиленню їхньої фінансової стійкості (завдяки постійному та стабільному надходженню фінансових ресурсів, їх раціональному й ефективному використанню, а також умінню залучати фінансові ресурси самостійно відповідно до чинного законодавства).

Інновації у фінансуванні впливають на організацію їх обліку, й наразі це питання вивчено недостатньо. Тому дослідники обґрунтовують доцільність застосування такої форми фінансування соціальних проєктів і цільових програм закладів освіти, як фандрайзинг, на основі якого фінансове забезпечення коледжів може здійснюватися за допомогою, приміром, грантів чи оплати послуг на договірних засадах.

Л. Сумбаєва наголошує, що сучасному етапу трансформації системи освіти притаманні глибока проникність у соціальну сферу та економічну діяльність, вихід на глобальні ринки праці, послуг, товарів і капіталу. За таких умов належне фінансування освіти дає змогу розв'язати низку проблем для коледжів, а саме: зміцнити й удосконалити мотиваційні механізми праці методично-педагогічного штату; імплементувати в навчальний процес сучасні технології (у т. ч. комп'ютерні); оновити матеріально-технічну базу та ін. Тому до основних принципів, застосування яких допоможе вдосконалити фінансове забезпечення ЗФПВО й оптимізувати бюджетні видатки на їх утримання, дослідниця відносить: перехід від принципу утримання закладів за рахунок державного бюджету до їх державної підтримки у фактично можливих розмірах; розвиток системи державного замовлення на підготовку кадрів; удосконалення та поглиблення автономії закладів у галузі фінансів; розширення самостійності в розпорядженні ресурсами (у т. ч. коштами бюджету) [9].

Серед зарубіжних учених варто відзначити дослідження Б. Коллінз, Дж. Фонтан та К. Дортч щодо моделей фінансування, зміни в доходах і витратах університетів у період певних ризиків, зокрема внаслідок пандемії й коронавірусної хвороби (COVID-19). Дослідники наголошують, що надходження закладу від студентів є основним джерелом доходу як для державних, так і для приватних університетів. Тому зменшення чисельності студентів, зарахованих до закладу освіти, розширення дистанційної форми навчання можуть

негативно вплинути на стабільність фінансування [10].

Т. Естерманн та Е. Б. Прувот досліджували фінансову стабільність європейських університетів, схеми фінансування, стратегічні інструменти й шляхи покращення структури витрат на здійснення освітньої та наукової діяльності. Ними розглянуто питання розподілу й диверсифікації джерел фінансування, а саме державних надходжень і додаткових, які включають освітні та дослідницькі контракти, благодійне фінансування, доходи, отримані від надання послуг (оренда приміщень, надання консультацій, надходження від діяльності бібліотек, музеїв, харчоблоків тощо) й доходи від фінансової діяльності [11].

Нами спільно з іншими науковцями ДНУ «Інститут освітньої аналітики» впродовж останніх років проводились аналітичні дослідження щодо фінансування сфери фахової передвищої та вищої освіти, вивчалися питання методології розрахунку вартості підготовки фахівців, здійснювався аналіз виконання державного замовлення на підготовку здобувачів і порівняння розміру плати за навчання на контрактній основі з вартістю підготовки за державним замовленням для здобувачів вищої освіти [12–14].

Попри вагомий внесок учених у дослідження сучасних проблем фінансово-економічного забезпечення закладів освіти, оцінювання ефективності використання бюджетних коштів, питання комплексного аналізу стану фінансування в умовах збройної агресії рф в Україні залишається актуальним.

Метою статті є регіональний аналіз фінансового забезпечення ЗФПВО в

контексті ефективного використання бюджетних коштів крізь призму аналітичних показників.

ЗФПВО, що належать до сфери управління МОН як суб'єкти господарювання, мають статус відокремленого структурного підрозділу (ВСП) ЗВО (станом на 1 січня 2022 р. їх налічувалося 263 од.). Рішення про приєднання ЗФПВО державної форми власності, що має статус окремої юридичної особи, до ЗВО як структурного підрозділу приймається вищим колегіальним органом громадського самоврядування ЗФПВО за погодженням із вищим колегіальним органом громадського самоврядування ЗВО та затверджується засновником або вповноваженим ним органом управління. Водночас рішення про відокремлення структурного підрозділу ЗВО шляхом створення юридичної особи такої самої форми власності у статусі ЗФПВО приймається за ініціативою вищого колегіального органу громадського самоврядування такого підрозділу вищим колегіальним органом громадського самоврядування ЗВО і затверджується засновником або вповноваженим ним органом управління [2].

Лідерами за кількістю ЗФПВО є Дніпропетровська (31), Львівська (17) області та м. Київ (17). Найменше таких закладів у Чернівецькій (4), Кіровоградській (5), Київській (6) областях. Найбільша кількість ЗФПВО перебувають у структурі ЗВО Дніпропетровської (13), Рівненської (8), Запорізької (7) областей. По п'ять таких закладів зафіксовано в Одеській, Львівській і Вінницькій областях.

Основними джерелами фінансування освітніх послуг у сфері фахової передвищої освіти є загальний і спеціальний фонди державного

бюджету. Фінансування ЗФПВО, які перебувають у сфері управління МОН, здійснюється за окремими бюджетними програмами за такими відомчими кодами програмної класифікації видатків та кредитування бюджетів (КПКВК): 2201420 «Підготовка кадрів закладами фахової передвищої освіти», 2201190 «Виплата академічних стипендій студентам (курсантам), аспірантам, докторантам закладів фахової передвищої та вищої освіти», 2201140 «Фонд розвитку закладів фахової передвищої та вищої освіти».

Слід зазначити, що загальний фонд – це виключно фінансування з державного бюджету, а спеціальний фонд включає надходження від плати за послуги, які надаються згідно з основною діяльністю; надходження від додаткової діяльності; плату за оренду майна; надходження від реалізації майна (крім нерухомого); інші джерела власних надходжень (благодійні внески, гранти та дарунки); кошти від підприємств, організацій, фізичних осіб для виконання цільових заходів; кошти від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг [7].

Для якісного надання освітніх послуг обсяг фінансування у ЗФПВО повинен забезпечувати видатки на: 1) оплату праці та нарахування на неї педагогічних, науково-педагогічних працівників і адміністративно-обслуговуючого персоналу; 2) комунальні послуги та енергоносії; 3) матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу; 4) підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників; 5) утримання й розвиток матеріально-технічної

бази на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов; 6) академічні й соціальні стипендії, інше соціальне забезпечення для окремих категорій здобувачів; 7) забезпечення охорони праці, протипожежної безпеки та цивільного захисту; 8) інші витрати, визначені законодавством, установчими документами або рішеннями засновника закладу фахової передвищої освіти [2].

Аналіз фінансово-економічних і статистичних даних про діяльність ЗФПВО є важливим для визначення тенденцій їх розвитку, удосконалення моделі фінансового забезпечення та ефективності витрачання бюджетних коштів, виявлення ризиків, здатних істотно вплинути на надання освітніх послуг здобувачам освіти.

Задля досягнення мети дослідження нами вивчено й систематизовано (на рівні ЗФПВО, регіону та загалом по системі МОН) дані бюджетної звітності цих закладів, які щоквартально надходять для опрацювання до Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики».

Проведений нами аналіз динаміки обсягів фінансування із загального фонду державного бюджету ЗФПВО (рис. 1) свідчить про збільшення фінансування у 2021 р. на 22,49 % порівняно з попереднім роком; про його скорочення у 2022 р. на 3,92 % та у 2023 р. (план) на 10,61 %.

Розглянемо видатки із загального фонду бюджету ЗФПВО у 2022 р. на основі бюджетної форми звітності № 2д «Звіт про надходження та використання коштів загального фонду», які становили 4 564 552,7 тис. грн. Найбільшу частку у структурі цих видатків становила оплата праці та

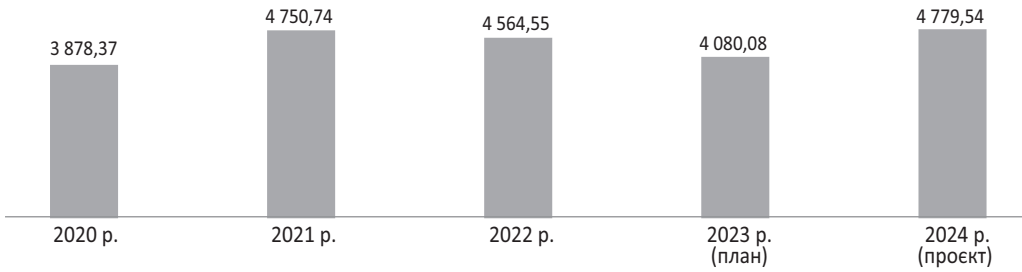

Рис. 1. Динаміка обсягів фінансування ЗФПВО із загального фонду державного бюджету у 2020–2024 рр., млн грн

Побудовано авторами за даними бюджетної звітності та [15; 16].

нарахування на неї – 4 128 222,4 тис. грн (90,44 %); придбання товарів і послуг – 413 946,5 тис. грн (9,07 %); соціальне забезпечення та інші видатки – 22 383,8 тис. грн (0,49 %).

За рахунок надходжень до спеціального фонду ЗФПВО має можливість розширювати свою освітню, господарську й виробничу діяльність; здійснювати модернізацію матеріально-технічної бази, зокрема навчальних корпусів, лабораторій, гуртожитків; залучати кваліфікованих викладачів та проводити оплату їхньої праці за рахунок додаткового фінансування.

Як видно з рис. 2, обсяги фінансування спеціального фонду у 2021 р. збільшилися порівняно з попереднім роком на 26,45 %, а у 2022 р. зменшилися на 2,82 %. На 2023 р. було заплановано незначне скорочення – на

2,44 %, а в проєкті бюджету на 2024 р. передбачено зростання на 14,77 %.

Загальний обсяг надходжень до спеціального фонду ЗФПВО у 2022 р. становив 969 377,6 тис. грн, або 17,52 % загального фінансування закладів.

Нами проаналізовано обсяги надходжень до спеціального фонду за джерелами. Встановлено, що левова частка всіх надходжень припадає на плату за послуги, що надаються ЗФПВО за їхньою основною діяльністю, – 90,64 %; інші джерела власних надходжень становлять 4,42 %, надходження від виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів – 4,94 % (табл. 1).

Порівняльний аналіз видатків за джерелами надходжень та напрямками використання показав, що зароблені додаткові кошти витрачаються

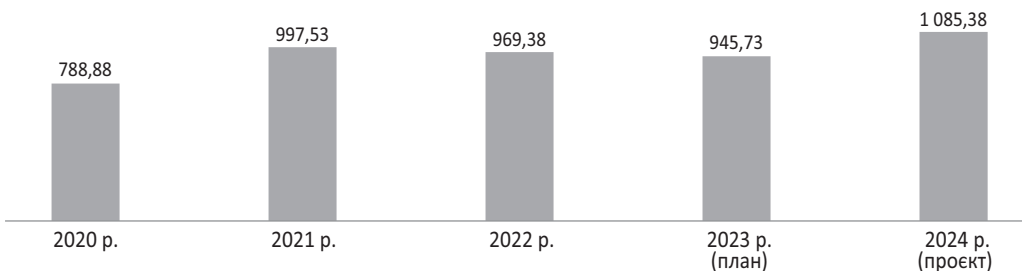

Рис. 2. Динаміка обсягів фінансування ЗФПВО зі спеціального фонду державного бюджету у 2020–2024 рр., млн грн

Побудовано авторами за даними бюджетної звітності та [15; 16].

Таблиця 1
Надходження до спеціального фонду ЗФПВО за джерелами у 2022 р., тис. грн, %

Джерело надходження	Надійшло коштів, тис. грн	Частка в обсязі надходжень, %
Форма № 4-1д «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги»		
Надходження коштів, отриманих як плата за послуги, усього	878 695,6	100,00
За послуги, що надаються бюджетними установами за їх основною діяльністю	646 893,5	73,62
Від додаткової (господарської) діяльності	216 661,9	24,66
Від оренди майна бюджетних установ, що здійснюється відповідно до Закону України «Про оренду державного та комунального майна»	8 332,1	0,95
Від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна)	6 808,1	0,77
Форма № 4-2д «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень»		
Надходження коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень, усього	42 716,7	100,00
Від отриманих благодійних внесків, грантів та дарунків	39 549,2	92,58
Від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, у т. ч. заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщення на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб	2 448,6	5,73
Від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг; надходження як відсотки, нараховані на залишок коштів на поточних рахунках	718,9	1,69
Форма № 4-4д «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів»		
Надходження коштів, отриманих за виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів, усього	47 965,3	100,00
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів	18 794,6	39,18
Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на фінансування діяльності військових адміністрацій із виконання повноважень органів місцевого самоврядування	29 170,7	60,82

Складено авторами за даними бюджетної звітності.

переважно на поточні видатки, зокрема на заробітну плату й нарахування на неї та на придбання товарів і оплату послуг (табл. 2).

До показників, які визначають ефективність використання бюджетних коштів у ЗФПВО, слід віднести: чисельність студентів, науково-педа-

Таблиця 2
Видатки зі спеціального фонду ЗФПВО за напрямками використання у 2022 р., тис. грн, %

Показники	Форма № 4-1д		Форма № 4-2д		Форма № 4-4д	
	Касові видатки, тис. грн	Частка, %	Касові видатки, тис. грн	Частка, %	Касові видатки, тис. грн	Частка, %
Усього видатків	822 237,6	100,00	41 238,4	100,00	47 334,7	100,00
Заробітна плата та нарахування на неї	621 580,2	75,60	626,0	1,52	5 719,8	12,08
Придбання товарів і послуг	190 090,8	23,12	37 317,0	90,49	12 903,2	27,26
Соціальне забезпечення та інші видатки	3 903,0	0,47	399,9	0,97	1 363,4	2,88
Капітальні видатки	6 663,6	0,81	2 895,5	7,02	27 348,3	57,78

Складено авторами за даними бюджетної звітності.

гогічних працівників, адміністративно-обслуговуючого, учбово-допоміжного та іншого персоналу, вартість підготовки одного здобувача.

Виконані нами розрахунки засвідчили, що загальна чисельність студентів ЗФПВО, які здобували освіту за кошти державного бюджету, станом на 1 січня 2023 р. зросла порівняно з відповідною датою 2022 р. на 2 267 осіб (зі 115 903 до 118 170 осіб), тобто майже на 2 %. Зокрема, на денній формі навчання – на 2 103 особи (зі 108 170 до 111 009 осіб), або на 1,9 %, на заочній – на 164 особи (із 6 997 до 7 161 особи), або на 2,3 % [13].

Варто зазначити, що в умовах повномасштабного вторгнення рф на територію України найістотніше

зменшення чисельності студентів упродовж 2022 р. відбулося в Донецькій та Луганській областях. Водночас у Харківській і Запорізькій областях спостерігалось її збільшення, на 16,48 та 9,87 % відповідно (рис. 3).

За даними форми звітності № 3-2 «Звіт про виконання плану по штатах і контингентах закладів підготовки і підвищення кваліфікації кадрів», чисельність студентів ЗФПВО, які здобували освіту за кошти юридичних та фізичних осіб, станом на 1 січня 2022 р. дорівнювала 49 113 осіб, із них 38 025 осіб (77,42 %) навчалися за денною формою здобуття освіти та 11 088 осіб (22,58 %) – за заочною; станом на 1 січня 2023 р. – 49 541 особа, з них навчалися за ден-

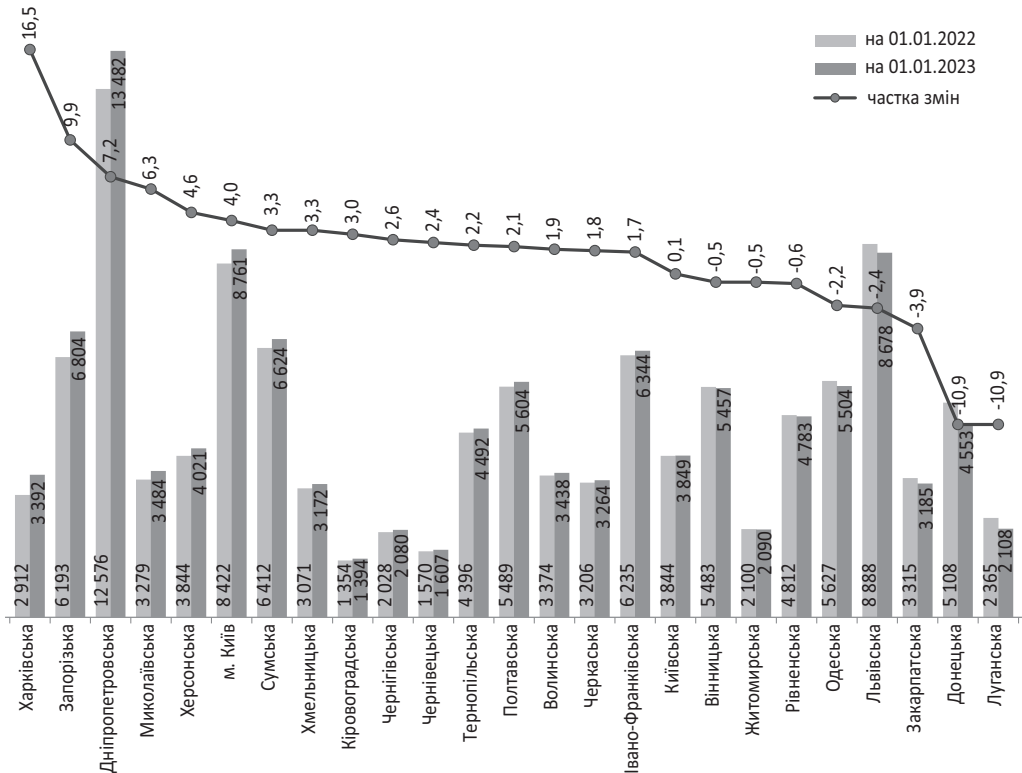

Рис. 3. Динаміка чисельності студентів ЗФПВО, які навчалися за кошти державного бюджету, протягом 2022 р. у розрізі регіонів, осіб, %

Побудовано авторами за даними бюджетної звітності.

ною формою здобуття освіти 40 334 особи (81,42 %), за заочною – 9 207 осіб (18,58 %) [13].

Зменшення чисельності студентів-контрактників спостерігалось в Херсонській, Донецькій, Запорізькій, Харківській областях, що свідчить про переміщення ЗФПВО та студентів до безпечніших регіонів України, зокрема до Чернівецької, Сумської,

Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської, Черкаської й Закарпатської областей (рис. 4).

Середня місячна заробітна плата в розрахунку на одну ставку для педагогічних і науково-педагогічних працівників ЗФПВО дорівнює 13 872 грн, для адміністративно-обслуговуючого, учбово-допоміжного та іншого персоналу – 6 695 грн (табл. 3). Розподіл

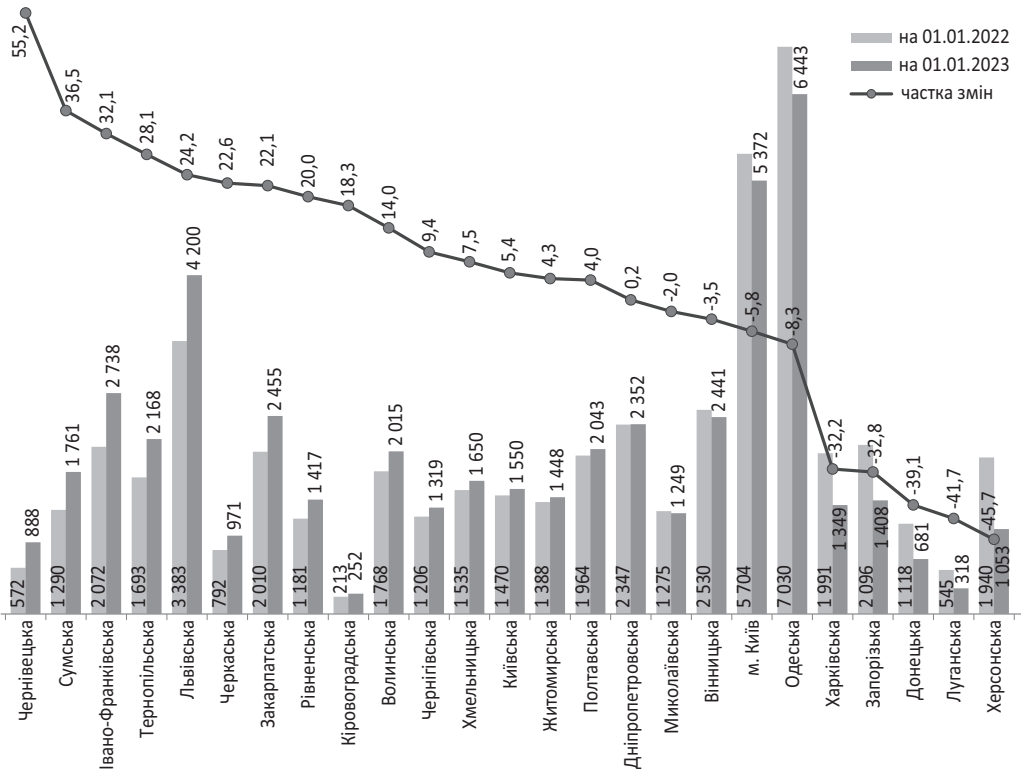

Рис. 4. Динаміка чисельності студентів ЗФПВО, які навчалися за кошти юридичних та фізичних осіб, протягом 2022 р. у розрізі регіонів, осіб, %
Побудовано авторами за даними бюджетної звітності.

Таблиця 3
Показники оплати праці у ЗФПВО за категоріями працівників у 2022 р., грн, од.

Категорія працівників	Річний фонд оплати праці, млн грн	Середньорічна кількість ставок, од.	Середня заробітна плата, грн
Педагогічні та науково-педагогічні працівники	1 844,24	11 078,59	13 872
Адміністративно-обслуговуючий, учбово-допоміжний та інший персонал	1 612,55	19 191,39	6 695
Усього	3 456,79	30 269,98	9 517

Складено авторами на підставі розрахунків за даними бюджетної звітності.

річного фонду оплати праці між цими категоріями працівників становить 53,4 і 46,6 %, а середньорічної кількості ставок – 36,6 та 63,4 % відповідно.

Лідерами з оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників ЗФПВО (в розрахунку на одну ставку) є Тернопільська та Черкаська області (рис. 5). Нижча за середнє значення по Україні (13 872 грн) середня заробітна плата фіксувалася в закладах Харківської, Херсонської, Запорізької й Рівненської областей. Розкид відхилень максимальних і мінімальних розмірів заробітної плати від середнього значення по Україні становив 13 та 16,6 % відповідно [13].

Розрахований розмір середньої заробітної плати на одну ставку адміністративно-обслуговуючого, уч-

бово-допоміжного та іншого персоналу в регіональному розрізі перевищував середнє значення по Україні (6 695 грн) у Рівненській, Миколаївській, Чернівецькій, Хмельницькій, Закарпатській областях. Розкид відхилень максимальних і мінімальних розмірів заробітної плати від середнього значення по Україні становив 10,8 та 14,6 % відповідно (рис. 6).

Важливим показником для визначення ефективності використання бюджетних коштів ЗФПВО є середньорічна вартість підготовки одного фахівця, яка в середньому по Україні становила 42 915 грн. Варто зауважити, що цей показник обчислювався на основі середньорічного приведеного контингенту студентів, який визначався за таким алгоритмом: сума 100 % середньорічної чисельності студентів денної форми навчання

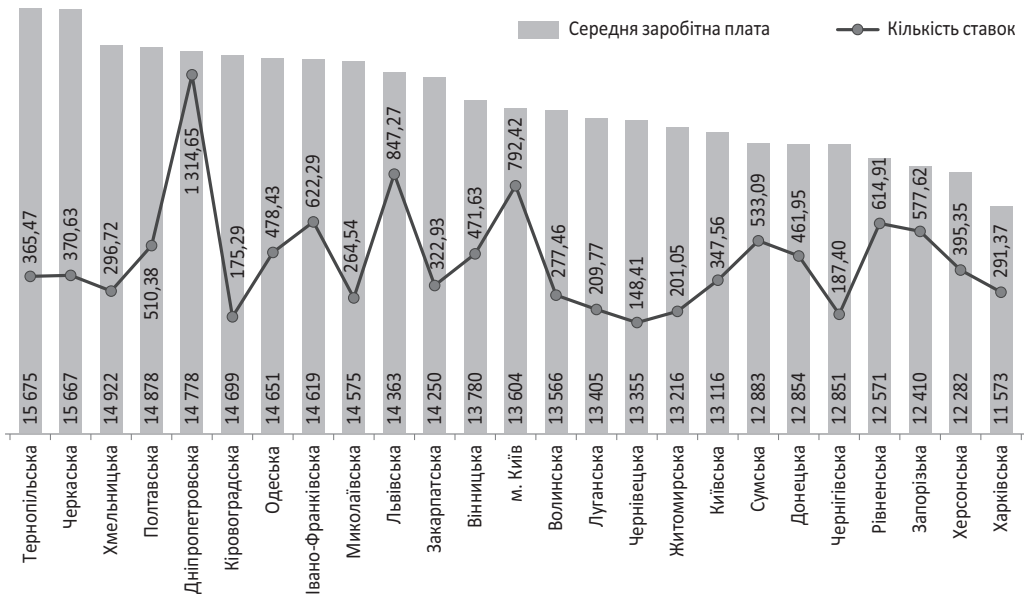

Рис. 5. Середня заробітна плата (без нарахування) та середньорічна кількість ставок педагогічних і науково-педагогічних працівників (включаючи сумісників) ЗФПВО в розрізі регіонів у 2022 р., грн, од.

Побудовано авторами за даними бюджетної звітності.

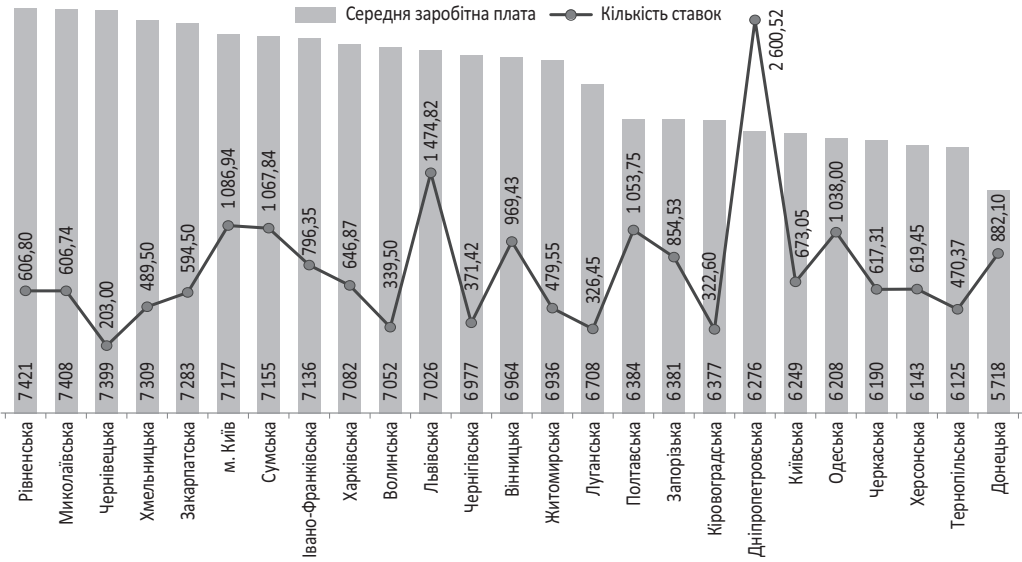

Рис. 6. Середня заробітна плата (без нарахування) та середньорічна кількість ставок адміністративно-обслуговуючого, учбово-допоміжного та іншого персоналу ЗФПВО в розрізі регіонів у 2022 р., грн, од.

Побудовано авторами за даними бюджетної звітності.

та 10 % середньорічної чисельності студентів заочної форми навчання (рис. 7).

Як свідчать дані, отримані в результаті розрахунків, середня вартість підготовки одного студента за

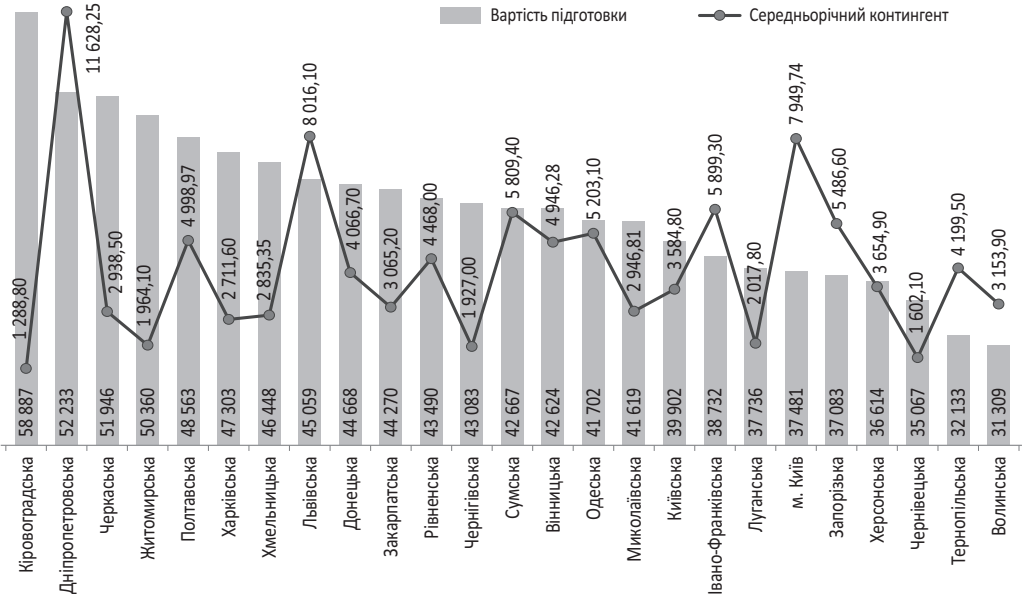

Рис. 7. Середньорічна вартість підготовки одного студента ЗФПВО та середньорічний приведений контингент студентів у розрізі регіонів у 2022 р., грн, осіб

Побудовано авторами за даними бюджетної звітності.

кошти державного бюджету в різних регіонах істотно відрізняється. Так, у закладах 12 регіонів середня вартість була вищою за середнє значення по Україні, зокрема в Кіровоградській (на 37,2 %), Дніпропетровській (на 21,7 %), Черкаській (на 21 %), Житомирській (на 17,3 %), Полтавській (на 13,2 %), Харківській (на 10,2 %) та Хмельницькій (на 8,2 %) областях. Водночас у низці регіонів фіксувалися значення, нижчі від середньої вартості підготовки одного здобувача, зокрема у Волинській (на 27,1 %), Тернопільській (на 25,1 %), Чернівецькій (на 18,3 %), Херсонській (на 14,7 %) і Запорізькій (на 13,6 %) областях.

Виконані нами розрахунки дали можливість виявити ЗФПВО, в яких

середньорічна вартість підготовки одного студента у 2022 р. істотно перевищувала середнє значення по Україні та коливалася в межах 70–160 тис. грн (табл. 4). Це переважно заклади з невеликою чисельністю студентів і визначеними напрямками підготовки та спеціальностями, що характерні тільки для цих закладів.

Студенти, які здобувають освіту за державні кошти, за успіхи в навчанні щомісяця отримують стипендію. За інформацією ЗФПВО, це 40–45 % від загальної чисельності студентів на курсі, які пройшли рейтингування за кількістю отриманих протягом семестру балів. У січні 2022 р. для студентів цих закладів розмір звичайної стипендії становив 1 510 грн, а підвищеної – 2 198 грн.

Таблиця 4

Перелік ЗФПВО з найвищою вартістю підготовки одного здобувача у 2022 р., грн, осіб

Назва ЗФПВО	Середньорічна вартість підготовки, грн	Середньорічний приведений контингент, осіб
ВСП «Олімпійський фаховий коледж імені Івана Піддубного Національного університету фізичного виховання і спорту України»	160 420	52
ВСП «Канівський фаховий коледж культури і мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини»	136 914	224
ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»	111 301	173
ВСП «Шосткинський фаховий коледж імені Івана Кожедуба Сумського державного університету»	94 667	280
ВСП «Фаховий коледж вимірювань Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку»	92 936	203
ВСП «Закарпатський лісотехнічний фаховий коледж Державного вищого навчального закладу «Національний лісотехнічний університет України»	91 725	232
ВСП «Бобровицький фаховий коледж імені О. Майнової Національного університету біоресурсів і природокористування України»	91 422	205
ВСП «Криворізький технічний фаховий коледж Українського державного університету науки і технологій»	83 409	205
ВСП «Фаховий коледж геодезії та землеустрою Поліського національного університету»	82 028	99
ВСП «Рожищенський фаховий коледж Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького»	78 379	135
ВСП «Бобринецький аграрний фаховий коледж імені В. Порика Білоцерківського національного аграрного університету»	73 656	181

Складено авторами на підставі розрахунків за даними бюджетної звітності.

У 2022 р. видатки на виплату стипендій студентам ЗФПВО загалом по Україні зросли на 283,21 млн грн (49,6 %) порівняно з попереднім роком (табл. 5). Нижчі від середнього показники зафіксовано в Луганській, Харківській, Закарпатській, Кіровоградській, Одеській областях.

Отже, проведені дослідження крізь призму аналітичних показників дали можливість оцінити використання бюджетних коштів ЗФПВО в розрізі регіонів. Незважаючи на складні соціально-економічні умови у зв'язку із широкомасштабною агресією росії проти України, у системі фахової

передвищої освіти вдалося зберегти мережу закладів та контингент студентів, зокрема чисельність студентів денної форми навчання зросла на 1,95 %, а заочної – на 2,34 %.

Проблема фінансування сфери фахової передвищої освіти є актуальною через обмежене фінансування з державного бюджету, особливо в умовах воєнного стану в Україні. Тож для забезпечення надійного функціонування цієї системи нагальною потребою постає розроблення й запровадження механізмів ефективного управління фінансовими ресурсами. Адже від обсягів фінансування

Таблиця 5

Видатки на виплату стипендії студентам ЗФПВО
у 2021–2022 рр., млн грн, %

Регіон	Видатки на стипендію, млн грн		Абсолютне збільшення/ зменшення (-), млн грн	Відносне збільшення/ зменшення (-), %
	2021	2022		
Вінницька обл.	27,339	40,884	13,545	49,5
Волинська обл.	17,262	26,702	9,440	54,7
Дніпропетровська обл.	61,416	98,474	37,058	60,3
Донецька обл.	24,197	22,842	-1,355	-5,6
Житомирська обл.	11,320	16,740	5,420	47,9
Закарпатська обл.	16,793	24,510	7,717	46,0
Запорізька обл.	28,578	43,757	15,179	53,1
Івано-Франківська обл.	32,498	49,098	16,600	51,1
Київська обл.	18,749	28,587	9,838	52,5
Кіровоградська обл.	6,729	9,846	3,117	46,3
Луганська обл.	11,505	15,997	4,492	39,0
Львівська обл.	45,719	67,023	21,303	46,6
Миколаївська обл.	14,861	23,131	8,270	55,6
Одеська обл.	27,846	40,744	12,899	46,3
Полтавська обл.	28,419	44,034	15,614	54,9
Рівненська обл.	24,377	36,998	12,621	51,8
Сумська обл.	30,659	46,012	15,354	50,1
Тернопільська обл.	23,095	35,241	12,146	52,6
Харківська обл.	14,326	20,464	6,138	42,8
Херсонська обл.	17,704	29,258	11,553	65,3
Хмельницька обл.	15,144	22,364	7,219	47,7
Черкаська обл.	14,851	23,137	8,286	55,8
Чернівецька обл.	8,284	12,356	4,072	49,2
Чернігівська обл.	9,515	14,838	5,323	55,9
м. Київ	39,670	61,030	21,360	53,8
Україна	570,856	854,067	283,210	49,6

Складено авторами за даними бюджетної звітності.

та його належного використання залежить якість наданих освітніх послуг, організація освітнього процесу й конкурентоспроможність підготовлених фахівців на ринку праці, мотивація педагогічних і науково-педагогічних працівників тощо.

Для більш об'єктивної оцінки діяльності ЗФПВО подальші дослі-

дження слід зосередити на розробленні системи інформаційно-аналітичних показників, алгоритму їх обрахунку, комплексному аналізі ефективності використання фінансових коштів загального та спеціального фондів із метою окреслення перспектив розвитку системи фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
3. Тоцька О. Л. Управління розвитком вищої освіти України в Європейському освітньому просторі : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 532 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20037>.
4. Юрчишена Л. Чинники забезпечення фінансової стійкості університетів в умовах пандемії та військової агресії рф. *Освітня аналітика України*. 2022. № 2 (18). С. 23–34. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-23-34>.
5. Терещенко Г., Лондар Л. Формування та використання коштів спеціального фонду закладами вищої освіти в Україні. *Освітня аналітика України*. 2020. № 1 (8). С. 36–49. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2020-1-36-49>.
6. Ловінська Л. Г. Визначення вартості освітніх послуг. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 12–26. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.02.012>.
7. Сисюк С., Хорунжак Н. Архітектоніка механізму фінансування освіти в сучасних умовах і шляхи рішення проблеми його альтернатив в обліку. *Економічний аналіз*. 2021. Т. 31. № 1. С. 186–195. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.186>.
8. Починок Н. В., Бенюк І. Д., Сисюк С. В. Фінансове забезпечення закладів фахової передвищої освіти: сутність, нормативні, організаційні та облікові аспекти. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-84-90>.
9. Сумбаєва Л. П. Сучасний стан розвитку коледжів в Україні та їх фінансування. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 2 (54). С. 153–158. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-153-158>.
10. Collins B., Fountain J. H., Dortch C. The COVID-19 Pandemic and Institutions of Higher Education: Contemporary Issues. 2021. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46666>.
11. Estermann T., Pruvot E. B. Financially Sustainable Universities II: European Universities Diversifying Income Streams. Brussels : European University Association, 2011. URL: <https://www.eua.eu/resources/publications/405:financially-sustainable-universities-ii-european-universities-diversifying-income-streams.html>.
12. Гапон В. В., Чимбай Л. Л., Попкова Л. В. Аналіз підготовки здобувачів вищої та фахової передвищої освіти за державним замовленням в умовах воєнного стану в Україні / ДНУ «Ін-т освітньої аналітики». Київ, 2023. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/az_pidgotovka-zdobuvachiv-zvo.pdf.

13. Гапон В. В., Барабаш О. А., Читаєва К. Г. Порівняльний аналіз фінансування закладів фахової передвищої освіти в умовах збройної агресії РФ в Україні / ДНУ «Ін-т освітньої аналітики». Київ, 2023. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/az_porivnyalnij-analiz-finansuvannya.pdf.

14. Гапон В. В., Чимбай Л. Л., Попкова Л. В., Лукашова Т. В. Порівняння розміру плати за навчання на контрактній основі з вартістю підготовки за державним замовленням для здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти України (за спеціальностями «право» та «міжнародне право») / ДНУ «Ін-т освітньої аналітики». Київ, 2022. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/6_az_gapon_plata-za-navchannya_pravo-mizhnarodne-pravo.pdf.

15. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.

16. Про Державний бюджет України на 2024 рік : проект Закону України від 15.09.2023 № 10000. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42796>.

Valentyna Gapon

Ph. D. (Pedagogical), SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, v.gapon@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Olena Barabash

SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, o.barabash@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2545-0369>

Kateryna Chytaieva

SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, k.chytaeva@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0688-8269>

INFORMATION ASPECTS OF COMPARATIVE ANALYSIS OF THE USE OF FUNDS IN THE FIELD OF PROFESSIONAL NON-TERTIARY EDUCATION

Abstract. *This article presents a comparative analysis of the financial support of professional non-tertiary education institutions (PNTEIs) managed by the Ministry of Education and Science of Ukraine (MESU) during the armed aggression of the Russian Federation. To achieve the research objective, the authors systematised and summarised financial and economic reporting data submitted quarterly to the State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics". The data was analysed at the level of PNTEIs, regions, and the MESU system as a whole. The public funds for the budget programme "Training of personnel by professional non-tertiary education institutions" are presented at the PNTEI level, regionally, as well as for the MESU system. In the course of the study, the methods of systematic data generalisation; statistical and comparative analysis; graphical and tabular methods, etc. were used. The main indicators, including the number of PNTEIs, students, teaching and research staff, administrative and support staff, labour costs, and scholarships, were analysed in the*

regional context. The average monthly salary of pedagogical and non-pedagogical employees, as well as the average annual cost of training one student of professional non-tertiary education, is calculated. It is proved that in the conditions of insufficient funding from the state budget, it is necessary to raise funds from other sources with mandatory compliance with the principles of transparency and efficiency of their use. The focus is on developing a comprehensive system to optimise the costs from general and special funds, ensuring high-quality training for specialists in professional non-tertiary education.

Keywords: professional non-tertiary education, pedagogical and scientific-pedagogical staff, students, average annual number of students, financial support, cost of training, average salary.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *On education* (Act No. 2145-VIII, September 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). *On professional higher education* (Act No. 2745-VIII, June 6). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> [in Ukrainian].
3. Totska, O. L. (2020). *Managing the development of higher education in Ukraine in the European Education Area*. Lutsk: Vezha-Druk. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/20037> [in Ukrainian].
4. Yurchyshena, L. (2022). Factors of ensuring financial stability of universities during the pandemic and military aggression of the russian federation. *Educational Analytics of Ukraine*, 2(18), 23-34. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-23-34> [in Ukrainian].
5. Tereshchenko, H., & Londar, L. (2020). Formation and use of special funds facilities in higher education institutions in Ukraine. *Educational Analytics of Ukraine*, 1(8), 36-49. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2020-1-36-49> [in Ukrainian].
6. Lovinska, L. (2017). Determining the cost of educational services. *Finance of Ukraine*, 2, 12-26. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.02.012> [in Ukrainian].
7. Sysiuk, S., & Khorunzhak, N. (2021). Architectonics of the mechanism of educational financing in modern conditions and ways of solving the problem of its alternative in accounting. *Economic Analysis*, 31(1), 186-195. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.186> [in Ukrainian].
8. Pochynok, N. V., Benko, I. D., & Sysiuk, S. V. (2021). Financial provision of institutions of professional pre-higher education: the essence, normative, organizational and accounting aspects. *Business Inform*, 7, 84-90. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-84-90> [in Ukrainian].
9. Sumbayeva, L. (2019). The modern colleges development in Ukraine and their financing. *Scientific Notes of "KROK" University*, 2(54), 153-158. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-153-158> [in Ukrainian].
10. Collins, B., Fountain, J. H., & Dortch, C. (2021). *The COVID-19 pandemic and institutions of higher education: contemporary issues*. Retrieved from <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46666>.
11. Estermann, T., & Pruvot, E. B. (2011). *Financially Sustainable Universities II: European universities diversifying income streams*. Brussels: European University Association. Retrieved from <https://www.eua.eu/resources/publications/405:financially-sustainable-universities-ii-european-universities-diversifying-income-streams.html>.
12. Gapon, V., Chymbay, L., & Popkova, L. (2023). *Analysis of the training of higher and professional pre-higher education students under the state order in the conditions of martial*

law in Ukraine. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/az_pidgotovka-zdobuvachiv-zvo.pdf [in Ukrainian].

13. Gapon, V., Barabash, O., & Chytaieva, K. (2023). *Comparative analysis of financing of pre-higher education institutions in the context of the armed aggression of the russian federation in Ukraine*. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/az_porivnyalni-analiz-finansuvannya.pdf [in Ukrainian].

14. Gapon, V., Chymbay, L., Popkova, L. & Lukashova, T. (2022). *Comparison of tuition fees for contract-based education with the cost of training under state orders for HEIs students in Ukraine (in the specialties of law and international law)*. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/6_az_gapon_plata-za-navchannya-pravo-mizhnarodne-pravo.pdf [in Ukrainian].

15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *On the State Budget of Ukraine for 2023* (Act No. 2710-IX, November 3). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> [in Ukrainian].

16. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *On the State Budget of Ukraine for 2024* (Draft Act No. 10000, September 15). Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42796> [in Ukrainian].